

УДК 811.161.2'373.232.1'271'276.3-053.5

ВПЛИВ ПРОСТОРІЧЧЯ НА ФОРМУВАННЯ ПРИЗВИСКЬ У СОЦІОГРУПІ “ШКОЛЯР”

Адріана Чучвара

*Львівський національний університет імені Івана Франка
вул. Університетська, 1, м. Львів, 79000, Україна
adriana.chuchvara@gmail.com*

Вербально-семантичний рівень у структурі мовної особистості школяра обґрунтовано за допомогою аналізу такої ознаки його *мовної компетенції*, як *відповідність прізвиськ нелітературним формам*. Матеріал для дослідження зібрано шляхом письмового опитування учнів 227 загальноосвітніх шкіл Львівської області. Неофіційний іменник респондентів із трьох типів населених пунктів – сіл, міст і містечок – розглянуто з погляду порушення орфографічних, лексичних, граматичних та словотвірних норм літературної мови (на прикладі 259 одиниць). Отримані результати важливі для практичних занять із соціолінгвістики, культури мови, соціальної ономастики.

Ключові слова: прізвисько, нелітературні форми, просторіччя, суржик, соціогрупа “школяр”.

Формування неофіційного іменника школяра як представника конкретної соціогрупи, члени якої різняться за місцем проживання, все ще маловивчена проблема [1–4]. У статті для її аналізу використаємо теорію мовної особистості [5–9], яку ілюструють три рівні: вербально-семантичний, лінгво-когнітивний та мотиваційний. Вербально-семантичний рівень у структурі мовної особистості учня відображає його *мовна компетенція*, яку розкриваємо через такі ознаки, як *відповідність прізвиськ літературній мові та нелітературним формам*.

Мета статті – обґрунтувати вплив нелітературних форм мови на формування прізвиськ школярів, завдання: 1) дослідити назви, які відповідають нелітературним формам існування мови, зокрема ті, які зумовлені впливом просторіччя; 2) з’ясувати продуктивність цих одиниць у неофіційному іменнику школярів трьох типів населених пунктів (селі, місті, містечку).

Джерельною базою для написання статті слугували відапелятивні неофіційні імена. Матеріал для аналізу зібрано методом анкетування учнів 9–11 класів загальноосвітніх шкіл сіл, міст і містечок Львівської області упродовж 2009–2012 рр. Респонденти відповідали на запитання анкети: “Перелічіть і поясніть прізвиська учнів, яких Ви знаєте”. У відповідях 2400 респондентів зафіксовано 2467 неофіційних імен¹.

¹ Це прізвиська, засвідчені в анкетах школярів, що складають квотну репрезентативну сукупність опитаних (цілеспрямований добір респондентів, дотримання параметрів квот і максимально точне відтворення характеристик генеральної сукупності) щодо такої соціально-демографічної характеристики респондентів, як тип населеного пункту за постійним місцем проживання. Кількість загальноосвітніх шкіл у 10 районах (Бродівському, Буському, Городоцькому, Жовківському, Золочівському, Кам’янка-Бузькому, Пустомитівському, Радехівському, Сокальському та Яворівському) Львівської області – 227 (або 100%), відсотковий розподіл шкіл сіл, міст і містечок у 10 районах Львівської області становить 70,48%, 21,15% та 8,37%. Прийнятий обсяг вибірки – 2400 респондентів. З усіх респондентів 70,48% – учні із сільських шкіл (1692 учні), 21,15% – із міських шкіл (508 респондентів) та ще 8,37% – вихідці із шкіл містечок (200). Так, 1528 індивідуальних учнівських прізвиськ зібрано в сільських школах регіону, 603 – у міських школах та 336 – у школах містечок. Про методику вибірки див. праці з соціології [10–11], соціолінгвістики [12–13].

Така кількість засвідчених у питальниках прізвиськ, припускаємо, пов'язана із функціонуванням антропонімного фрейму. Найближче коло індивідуального антропонімного фрейму складають найменування членів родини, близьких друзів, де назви спорідненості фактично стають власними назвами. Діти, для прикладу, згадують про батьків переважно зоровими та звуковими образами, пов'язують їх зі словами *мама* чи *мати*, *тато* чи *батько*, а не з їхніми особовими іменами чи іншими антропонімними формулами. Друге коло формують найменування людей, яких власник ментального лексикону знає особисто – це можуть бути однокласники, однокурсники, співробітники, сусіди, колеги. Тут основними репрезентантами денотатів є саме антропоніми. Залежно від ступеня знайомства йдеться про ім'я, ім'я та по батькові, прізвище, а інколи (позаочі) і про прізвисько [14: 106–131].

Для аналізу прізвиськ, засвідчених в анкетах респондентів, застосовуємо описовий метод. Щоб з'ясувати, скільки назв зумовлено впливом просторіччя, використовуємо елементи кількісного аналізу, а продуктивність функціонування виокремлених одиниць у неофіційному іменнику сільського, міського, містечкового школяра визначимо за допомогою методу порівняння.

1. Прізвиська школярів, зумовлені впливом нелітературних форм

Відомо, одна й та сама мова нормативно містить велику кількість субмов. Форма існування мови – як зрозумілий носіям мови різновид її функціонування – передбачає системну організацію й комунікативно-прагматичну орієнтацію, відповідні до потреб певної сфери спілкування чи застосування. Головною ознакою форми існування мови вважають насамперед окрему структуру, тобто форма існування мови має не лише особливі лексику, фразеологію, а також фонологічну та граматичну специфіку. Серед форм існування мови є літературна мова (стандарт), народно-розмовна мова, койне, територіальні діалекти. У соціолінгвістиці питання про розмежування форм існування мови та деяких додаткових лексичних систем, зокрема просторіччя, соціальних діалектів, жаргонів, аргю, сленгу тощо, з огляду на відсутність у них особливого звукового устрою та граматики, досі залишається дискусійним [15: 40–96; 16: 639; 17: 323–334; 18: 46–58].

Лексику, уживану в розмовному мовленні, традиційно представляють дві групи. До першої належать слова, поширені в розмовному стилі усного літературного мовлення (власне розмовні, або розмовно-літературні). Другу групу репрезентують лексичні одиниці, об'єднані на основі позанормативності. Це просторічні лексеми, які не є літературними [19: 44].

Просторіччя – один зі структурно-функціональних різновидів загальнонародної мови, який, не маючи територіальних або вузькосоціальних обмежень, разом із діалектами та жаргонами протистоїть літературній мові, її розмовному стилю; характеризується відхиленнями від норми на всіх мовних рівнях й ілюструє мовлення малоосвічених людей. Основними критеріями просторічності мовних явищ визнано: 1) ненормативність – для відмежування просторіччя від розмовної літературної мови; 2) певну стилістичну зниженість (з погляду носія літературної мови); 3) поширеність у межах загальнонаціональної мови – для розрізнення просторіччя і територіальних або соціальних діалектів та індивідуальних неправильностей мови [18: 46–58; 20: 536; 21: 5–16].

Водночас засвідчено потрактування терміна *просторіччя* (англ. vernacular), яке вказує на його багатозначність, зокрема йдеться про просторіччя як про “нестандартний діалект” (Non-standard Dialect), “неписемну мову” (Unwritten Language), “неофіційну мову” (Non-official Language), “нелітературну мову” (Colloquial Speech) [22: 420–421].

Як одну з форм просторіччя кваліфікують й українсько-російський суржик, який виник у результаті масового і безсистемного проникнення елементів російської мови в структуру української мови й функціонує за умови нерівноправної двомовності. Виокремлено чинники, які сприяють стійкості суржику, а саме: здатність до наслідування, що виявляється в перемиканні мовних кодів (приспосованні мови села до мови міста) з метою підвищити власний статус; адаптивні властивості людини (приїхавши до міста, людина прагне якнайшвидше соціально адаптуватися, що позначається й на мовленні); устрій, культура мовлення сім'ї, яка передається від батьків до дітей; мовна ситуація в країні, мовна політика держави тощо. Припускають, що внаслідок відсутності в сучасній українській мові власне українського просторіччя ніша саме цієї мовної підсистеми зараз заповнена суржиком [18: 57–58; 21: 10; 23: 8; 24: 30–31; 25: 209; 26: 316–331]. Хоча й наголошено на потребі розмежовувати форми існування окремої мови та гібриди двох або більше мов, а введений у науковий обіг термін “форма міксації мов” охоплює піджин, креол, креолізовану мову, змішану мову, суржик та трасянку. Суржик не є лексичною підсистемою української мови, а результатом змішування двох мов, до його складу входять елементи, які не можуть бути зареєстровані в жодному нормативному словнику української мови. Відомо, що термін “суржик” скеровує до анти-мови (anti-language), мішаної, маргінальної мови, не має єдиного структурного визначення [18: 46–58; 23: 4–7; 27: 140].

У статті звертаємо увагу на прізвиська, які засвідчили порушення орфографічних, лексичних, граматичних, словотвірних норм літературної мови під впливом просторіччя.

Зв'язок із просторіччям насамперед ілюструють прізвиська, записані в анкети з порушенням орфографічних норм: *Пудиль*², *Рекит*, *Стеляга* (під впливом усталеної вимови голосних звуків [e], [и] в ненаголошеній позиції); *Денорид*, *Кацаб*, *Скунз* (під впливом правил мови глухих приголосних звуків [т], [п], [с] у певних позиціях як парних їм дзвінких [д], [б], [з]); *Компютер*, *Пявка*, *Св'ятий* (через недотримання правил уживання апострофа); *Будь-васка*, *Верни гора*, *Шафа купе* (через недотримання правил написання слів разом, окремо, через дефіс); *Бававайка*, *Зубл*, *Макайон* (внаслідок дії позамовних чинників впливу на виникнення таких імен) та ін. Для прикладу, прізвисько *Бававайка* використано для номінації школяра, який не вимовляв букви “л”, як у слові *балалайка*, а неофіційне ім'я *Зубл* з'явилося тому, що носій перекладав тексти з помилками.

До прикладів порушення орфографічних норм зараховуємо також прізвиська, форма запису яких виявляє зв'язок із фонетикою російської мови. Зафіксовано, наприклад, назви, які в українській та російській мовах мають спільну основу, закінчення, але відрізняються фонетичними особливостями, і в українському мовленні їхнє вживання та, відповідно, запис в анкеті зумовлені впливом саме російського фонетичного оформлення. Такі назви, уживані в щоденному мовленні школярів, порушують норми слововживання двох мов. Російські слова адаптуються українською мовою, утворюють так звані гібридні форми, які, не маючи кодифікованого статусу, різко контрастують із наявними в мові унормованими корелятами назв відповідних реалій [18: 53]. Це підтверджують прізвиська, які виявляють такі ознаки: а) м'якість приголосного перед [e], як і в російській мові (пор. твердість відповідного в українській мові): *Електрік*, *Кекс*, *Кепочка*, *Редіска*, *Тема*; б) наявність акання, що відсутнє в українській мові: *Батанік*, *Бландінка*, *Кракаділ*, *Маскаль*, *Трамбон*; в) ствердіння [ц] (пор. його м'якість

² Прізвиська подасмо відповідно до особливостей слововживання та орфографії в анкетах опитаних.

в українській мові): *Армієць* (пор. укр. армієць); г) м'якість звука [р] у кінці слова (в українській мові цей звук у такій позиції завжди твердий): *Димарь* (пор. рос. дымарь – укр. димар) тощо. Водночас засвідчено назву *Дикар* (пор. рос. дикарь – укр. дикун), яка ілюструє ствердіння відповідного звука. Наведемо приклади пояснення прізвиськ: неофіційне ім'я *Димарь* школярі вписали в анкети, щоб вказати на звичку носія багато палити; а прізвиськом *Маскаль* позначили носія, який вживав багато російських слів.

Відхилення від лексичних норм проілюструємо на прикладі прізвиськ-суржикізмів: *Азабочений* (замість укр. заклопотаний, занепокоєний, стурбований), *Кошильок* (а не укр. гаманець), *Кукла* (лялька), *Памеха* (перешкода, завада), *Патеря* (втрата), *Петух* (півень), *Пожарник* (пожежник), *Спичка* (сірник), *Йолочка* (ялинка, ялиночка) та ін. Прізвисько *Памеха*, наприклад, позначало школярку, яка заважала грати у футбол, а найменування *Патеря* засвідчувало, що носій інколи не знав, про що йдеться (пор. рос. потерянный – укр. розгублений).

В анкетах школярів зафіксовано прізвиська і з відхиленням від граматичних норм: *Бадиль* (нормативна форма – одинний іменник *бадилля*), *Макарон* (нормативна форма – множинний іменник *макарони*), *Марсіан* (нормативна форма однини – *марсіанин*), *Молдаван* (нормативна форма однини – *молдаванин*), *Ока* (нормативна форма множини – *очі*), *Три метра* (нормативна форма керування – *три метри*), *Штахета* (нормативна форма чоловічого роду – *штахет*), *Чипс* (множинний іменник – *чипси*) тощо. Так, неофіційне ім'я *Бадиль* використано для позначення нерозумного носія, а прізвиська *Три метра* – високого школяра.

Зафіксовано також кілька прикладів назв, які ілюструють порушення словотвірних норм: *Асвальтоукладчик* (замість укр. асфальтоукладач), *Дальнабойщик* (а не укр. далекобійник), *Локаторщик* (а не укр. локаторник). Відомо, що іменникова словотвірна модель на *-чик, -щик* у назвах діячів виникла внаслідок уподібнення словотвірної системи української мови до російської. Так, прізвисько *Дальнабойщик* позначає носія за звичкою стояти на дорозі, назва *Локаторщик* підкреслює хороший слух денотата і його звичку підслуховувати інших.

Під впливом російської мови, зокрема особливостей вимови слів, замість українського суфікса *-ик* засвідчено відповідник *-ік*: *Кубік*, *Мультик*, *Пафік*, *Тортик*, *Старік* тощо. Прізвисько *Мультик* вказувало на смішного носія, а неофіційне ім'я *Пафік* школяр отримав через те, що неправильно вимовив слово *пуфік* (пор. нормативне – пуф, пуфик).

2. Продуктивність прізвиськ, зумовлених впливом просторіччя, у неофіційному іменнику села, міста, містечка

Сільську і міську громади традиційно протиставляють, що зумовлено їхніми структурно-функціональними та психологічними особливостями. В уявленнях сучасної української молоді сільська молодь переважно україномовна, а міська – російськомовна [28]. Для об'єктивної характеристики сільської та міської молоді перспективним вважаємо виокремлення мовних ознак молоді, яка проживає і у селищах міського типу, тобто містечках.

Здійснений аналіз власне й дозволив виявити відмінні ознаки у формуванні іменника сільських, міських та містечкових школярів. Це підтверджують кількісно ті прізвиська, що виявили зв'язок із просторіччям. Ми з'ясували, що просторіччя найбільше впливає на неофіційний іменник сільських школярів (8,97% імен від 847 відапелятивних назв). Прізвиська представників цієї соціогрупи демонструють частіше відхилення від норм літературної мови порівняно з прізвиськами міських

(5,44% імен від 349 відапелятивних назв) та містечкових учнів (3,40% імен від 206 відапелятивних назв). Див. рис. 1.1.

Припускаємо, подібні назви не є свідченням проблеми якості освіти в селі, а головно мотивовані природою поняття “прізвисько школяра”. З’ясовано, наприклад, що продуктивним середовищем творення прізвиськ виявляється неформальна, побутова комунікація школярів на “вулиці”. Прізвисько виникає в результаті незгод та розваг у колективі однокласників, зокрема під час суперечок та ігор між школярами, які не лише ворогують між собою у класі, але й товаришують. Про нові ознаки змісту поняття “прізвисько школяра” переконують праці з соціолінгвістики [12–13].

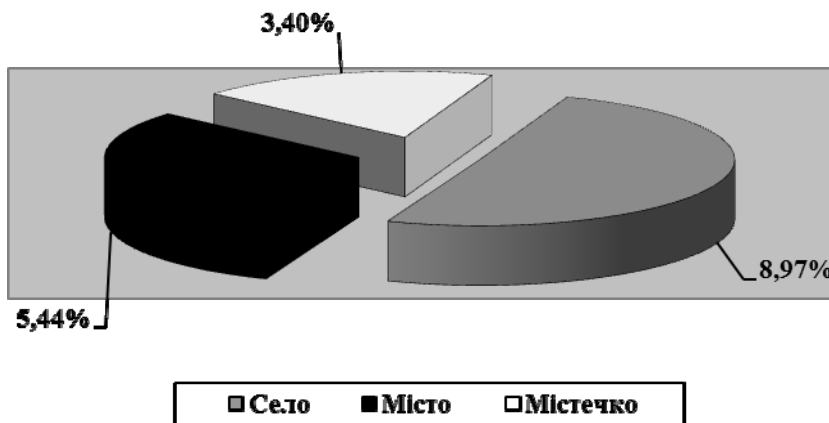

Рис. 1.1. Зв’язок прізвиськ із просторіччям

Наш матеріал засвідчує, що російська мова найбільше позначилася на неофіційних іменах, зафіксованих у мовленні учнів із містечок (14,56% від 206 відапелятивних назв), а не з міст (11,17% від 349 відапелятивних назв) чи сіл (10,39% від 847 відапелятивних назв). Див. рис. 1.2.

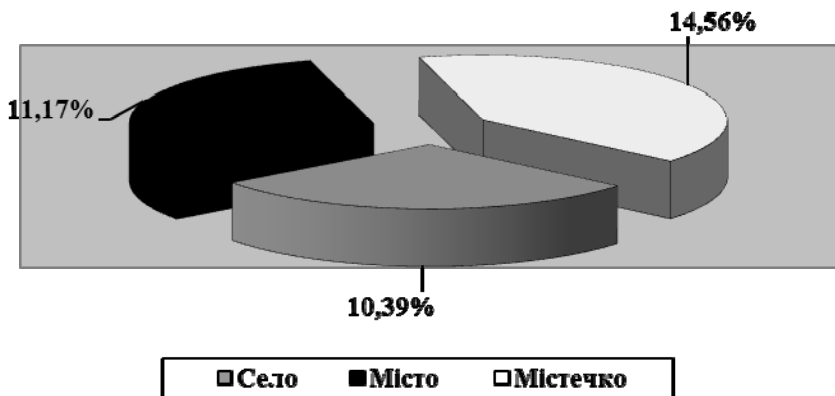

Рис. 1.2. Прізвиська, зумовлені впливом норм російської мови

Ознака мовної ситуації Львівщини полягає в тому, що школярі розмовляють українською мовою. Однак їхній соціолект містить російські відповідники. Очевидно, їх поява зумовлена, крім впливу телебачення, ще й тим, що до категорії селищ міського типу зараховують населені пункти, розміщені навколо промислових підприємств, будов, залізничних вузлів, гідротехнічних споруд, санаторіїв, закладів стаціонарного лікування тощо, де проживають не тільки україномовні жителі. Розглянуті приклади використання суржикових елементів не дають підстав для зарахування школярів до категорії носіїв суржику, але переконують у тому, що неофіційний іменник є одним із засобів його поширення.

Висновок

Лінгвістичний показник *відповідність прізвиськ літературній мові – нелітературним формам* уможливило дослідження прізвиськ, зумовлених впливом просторіччя і сприяє розкриттю вербально-семантичного рівня структури мовної особистості школяра.

Результати дослідження можуть бути використані як матеріали до практичних занять із соціолінгвістики, культури мови та соціальної ономастики.

1. Антонюк О. В. Сучасні прізвиська Донеччини (семантика і структура) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.01 "Українська мова" / О. В. Антонюк. – Донецьк, 2011. – 20 с.
2. Выборновая Е. Современные школьные прозвища / Елена Выборновая // *Przezwiska i przydomki w językach słowiańskich. Część II* / pod red. Stefana Warchoła. – Lublin : Wyd. Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, 1999. – S. 283–295.
3. Наливайко М. Я. Сучасні прізвиська школярів / М. Я. Наливайко // *Нова філол.* – 2004. – № 1 (20). – С. 109–113.
4. Чабаненко В. Прізвиська Нижньої Наддніпряни (словник) / В. Чабаненко. – Запоріжжя, 2005. – Кн. 1. – 260 с.
5. Гнатюк Л. П. Мовний феномен Григорія Сковороди в контексті староукраїнської книжної традиції : монографія / Л. П. Гнатюк. – К. : Київ. ун-т, 2010. – 446 с.
6. Караулов Ю. Н. Русский язык и языковая личность / Ю. Н. Караулов. – Изд. 7. – М. : Изд-во ЛКИ, 2010. – 264 с.
7. Санченко Є. М. Елітарна мовна особистість: від діалектних витоків до літературної мови : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.01 "Українська мова" / Є. М. Санченко. – Луганськ, 2009. – 21 с.
8. Славова Л. Л. Мовна особистість політика: когнітивно-дискурсивний аспект : монографія / Л. Л. Славова. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2010. – 358 с.
9. Федотова М. А. Мовна особистість у чужомовному лінгвокультурологічному просторі (на матеріалі англomовної прози ХХ–ХХІ ст.) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.01 "Українська мова" / М. А. Федотова. – Одеса, 2006. – 20 с.
10. Паніна Н. В. Технологія соціологічного дослідження : курс лекцій / Н. В. Паніна. – К. : Наук. думка, 1996. – 232 с.
11. Черниш Н. Й. Соціологія : підруч. за рейтингово-модульною системою навч. / Н. Й. Черниш. – 5-те вид., переробл. і допов. – К. : Знання, 2009. – 468 с.
12. Чучвара А. П. Соціокогнітивні чинники формування прізвиська школяра (на матеріалі неофіційного іменника учнів Львівської області) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.01 "Українська мова" / А. П. Чучвара. – Львів, 2013. – 20 с.
13. Чучвара А. Про нові ознаки змісту поняття "прізвисько школяра" в соціолінгвістиці / Адріана Чучвара // *Мова і суспільство* / гол. ред. Галина Мацюк. – Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2013. – Вип. 4. – С. 58–66.
14. Карпенко О. Ю. Проблематика когнітивної ономастики : монографія / О. Ю. Карпенко. – Одеса : Астропринт, 2006. – 328 с.
15. Масенко Л. Нариси з соціолінгвістики / Лариса Масенко. – К. : Вид. дім "Києво-Могилянська академія", 2010. – 243 с.

16. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика : термінологічна енциклопедія / О. О. Селіванова. – Полтава : Довкілля – К., 2006. – 716 с.
17. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика : напрями та проблеми : підручник / О. О. Селіванова. – Полтава : Довкілля-К, 2008. – 712 с.
18. Труб В. Явище “суржику” як форма просторіччя в ситуації двомовності / В. Труб // Мовознавство. – 2000. – № 1. – С. 46–58.
19. Навальна М. Динаміка лексику української періодики початку ХХІ ст. : [монографія] / М. Навальна ; редрада : П. Ю. Гриценко, І. Р. Вихованець, І. С. Гнатюк [та ін.] ; відп. ред. К. Г. Городенська. – К. : Вид. дім Дмитра Бурого, 2011. – 328 с.
20. Тараненко О. О. Просторіччя / О. О. Тараненко // Українська мова. Енциклопедія. – К. : Укр. енци. ім. М. П. Бажана, 2004. – С. 536–537.
21. Товстенко В. Р. Просторіччя в українській мові як структурно-функціональне явище : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.01 “Українська мова” / В. Р. Товстенко. – К., 2000. – 22 с.
22. Macaulay R. Vernacular / R. Macaulay // Concise Encyclopedia of Sociolinguistics / ed. by Rajend Mesthrie ; consulting ed. R. E. Asher. – Amsterdam ; N. Y. ; Oxford ; Shannon ; Singapore ; Tokyo : Elsevier, 2001. – P. 420–421.
23. Селіванова О. Проблема форм міксації мов у соціолінгвістиці / О. Селіванова // Мова і суспільство / гол. ред. Галина Мацюк. – Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2011. – Вип. 2. – С. 3–10.
24. Тараненко О. О. Колоквіалізація, субстандартизація та вульгаризація як характерні явища стилістики сучасної української мови (з кінця 1980-х рр.) / О. О. Тараненко // Мовознавство. – 2003. – № 1. – С. 23–41.
25. Труб В. Типи відхилень в українському мовленні, зумовлені інтерферентним впливом російської мови // Мова і суспільство / гол. ред. Галина Мацюк. – Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2012. – Вип. 3. – С. 209–217.
26. Дель Гаудіо С., Тарасенко Б. Суржик: актуальні питання та аналіз конкретного прикладу / Сальваторе дель Гаудіо, Богдана Тарасенко // Мовна політика та мовна ситуація в Україні : Аналіз і рекомендації / За ред. Юліане Бестерс-Дільгер. – 2-ге вид. – Вид. дім “Києво-Могилянська академія”, 2008. – С. 316–331.
27. Bilaniuk L. Contested Tongues : Language Politics and Cultural Correction in Ukraine. – Ithaca ; London : Cornell Univ. Press, 2005. – P. 103–141.
28. Губеладзе І. Г. Сільська молодь у місті : пошук ідентичності : монографія / І. Г. Губеладзе. – К. : Міленіум, 2016. – 236 с.

THE INFLUENCE OF VERNACULAR ON FORMATION OF NICKNAMES IN SOCIAL GROUP ‘SCHOOLCHILD’

Adriana Chuchvara

*Ivan Franko National University in Lviv
vul. Universytetska, 1, Lviv, 79000, Ukraine
adriana.chuchvara@gmail.com*

The formation of informal names of a schoolchild as a representative of a particular social group, the members of which reside in different places, has not been studied sufficiently yet. In order to analyze it in the present article, the author applies the theory of speech personality. Verbal and semantic level in the structure of schoolchild’s speech personality is demonstrated through the analysis of his/her *language competence*, including *the compliance of nicknames with non-literary forms*. The purpose of the article is to provide rationale for the influence of non-literary forms of language on the formation of schoolchildren’s nicknames. The objectives are the following: 1) to research the names that correspond to non-literary forms of language, in particular those, which are influenced by vernacular; 2) to trace the performance of these units in informal names of schoolchildren in three types of settlements (village,

city, and town). The data have been collected by questioning schoolchildren of 9-11 grades at 227 secondary schools in villages, towns, and cities of Lviv region during 2009-2012. The answers of 2400 respondents listed 2,467 unofficial names. These are nicknames, shown in schoolchildren's questionnaires, that make up quota representative set of respondents. Methods of research: descriptive, elements of quantitative analysis, and comparison.

Informal names of a respondents from three types of settlements – villages, cities, and towns – have been studied from the point of view of violations in orthographic (*Бландінка, Дикар, Димарь, Компютер, Тєма*), lexical (*Кошильок, Памєха, Патєря, Пожарнік, Йолочка*), grammatical (*Бадиль, Макарон, Молдаван, Три метра, Чіс*), and word-formation (*Асвальтоукладчик, Дальнабойщик, Локаторицк, Мультик, Старік*) norms of literary language.

The analysis reveals distinctive features in the formation of names of village, town, and city schoolchildren. In particular, they are confirmed by the quantity of those nicknames that demonstrate connection with vernacular. It has been found that vernacular has a significant effect on non-official names of rural schoolchildren. Nicknames of this social group representatives show more deviation from the norms of literary language nicknames as compared to those living in towns and cities.

The Russian language affects mostly the informal names recorded in the speech of schoolchildren from towns, not from cities or villages.

A characteristic feature of language situation in Lviv is that schoolchildren speak Ukrainian. However, their sociolect includes Russian equivalents of Ukrainian words. Obviously, their introduction to speech is stipulated, in addition to the impact of television, by the fact that the category of towns includes settlements located around industrial plants, buildings, railway junctions, waterworks, resorts, inpatient treatment hospitals, etc., where there are not only Ukrainian-speaking residents. Analyzed examples of using surzhyk elements do not give grounds for including these schoolchildren to the category of surzhyk speakers, but show that informal naming is a means of its spreading.

Linguistic parameter *correspondence of nicknames to literary norms – non-literary forms* makes it possible to research nicknames influenced by vernacular and favors the disclosure of verbal and semantic level of schoolchildren's speech personality structure.

Key words: nickname, non-literary form, vernacular, surzhyk, social group 'schoolchild'.

Стаття надійшла до редколегії 15 червня 2016 року
Прийнята до друку 6 вересня 2016 року